

Ulla Moilanen

Nykypäivän tasa-arvokysymysten ja arkeologisen tutkimuksen yhtymäkohdassa

Tasa-arvo on ollut kuluneen vuoden teemana Suomen arkeologisessa seurassa. Syrjinnän ja ennakkoluulojen kohteeksi voivat joutua paitsi tutkijat, myös menneisyyden yksilöt, ja arkeologisia tutkimustuloksia voidaan myös käyttää osana poliittista keskustelua. Aiheesta kirjoittaa *Muinaistutkijan* toimituskuntaan kuuluva Ulla Moilanen vierailevana pääkirjoittajana.

Hattulan Suontaan miekkahautaa käsittelevä tutkimus (Moilanen et al. 2021, *European Journal of Archaeology*) nostatti ilmestyessään kohun ympäri maailmaa. Keskusteluun nousivat sukupuoliroolit ja kysymys siitä, voiko totuttuja ajatusmalleja ravistella menneisyyden kohdalla. Vaikka sukupuolen monimuotoisuutta on arkeologiassa tutkittu jo pitkään, oli Suontaan mahdollisesti miesvartaloineen, mutta tyyppillisessä naisen asussa haudattu vainaja silti aihe, joka osui monia arkaan paikkaan.

Kansainvälinen tiedeyhteisö vaikutti ottavan julkaisun ilolla vastaan, mutta uutisten kommenttikentät ja somealustat täyttyivät niin Suomessa, Euroopassa kuin Amerikassakin suuren yleisön kiihtyneistä kommentteista. Niissä tutkimus ja sen avaama ikkuna menneisyyden yksitaitapaukseen nostettiin osaksi nykypäivän poliittista keskustelua. Tuloksista tehtiin surutta yleistyksiä ja niitä vähäteltiin ja väännettiin muotoon, joka antoi tutkimuksessa käytetyistä menetelmistä väärän ja yksinkertaistetun kuvan. Tutkimukseen reagointi paljasti henkilöiden ennakkoluuloiset asenteet. Moni nimittäin tuhtui ajatuksesta, että sukupuoliroolit olisivat voineet olla menneisyydessä (ja toisaalta vastaavasti nykyisyydessä) joissakin tilanteissa liukuvia. Twitterissä eräs USA:n senaattiin republikaanien riveistä pyrkivä henkilö koki tällaisen tulkinnan loukkaavan Suontaan miestä. Eräät sivustot puolestaan hyökkäsivät tutkimusta vastaan nimittämällä sitä ”läskien feministien” tekemäksi propagandaksi. Toisaalta osa queeriyhteisön jäsenistä kertoi Twitterissä, että tutkimus on heidän henkilökohtaisesta näkökulmastaan tärkeä, koska se osoittaa, että myös joidenkin ei-normatiivisina pitämällä henkilöillä on historia. Arkeologisesta tutkimuksesta tuli siis osa modernia tasa-arvokeskustelua.

Poliittisen retoriikan kovetessa ja ääri liikkeiden kannatuksen kasvaessa vastakkainasettelusta ”meidän” ja ”muiden” välillä tulee entistä enemmän osa arkipäivää. Suontaan haudan tutkimuksen herättämä keskustelu osoittaa että arkeologinen tutkimus voidaan monin eri tavoin ottaa osaksi tätä poliittista keskustelua. Näin ollen arkeologien onkin edelleen syytä pohdita paitsi sitä, minkälainen arkeologinen tutkimus on puolueetonta ja inklusiivista, myös sitä, miten monella eri tavalla neutraaliksi tarkoitetut tutkimustulokset voidaan tulkita, ja kenen intressejä tulkinnat loppujen lopuksi palvelevat.